

OVERDENKING

“Het Woord is mens geworden...”

Johannes 1: 14^a

Zin en onzin van Kerstfeest.

Dit opschrift is de titel van een boekje van de hand van Dr. J. J. Buskes, dat in 1969 verscheen.

Daarin behandelt Dr. Buskes een aantal uiteenlopende aspecten van kerstfeest.

Hij begint bij het begin. De oude christelijke kerk vierde geen Kerstfeest. Men wist helemaal niets van 25 december. Voor hen was het enige, grote en centrale feest: Pasen.

Uit het Nieuwe Testament kunnen we met enige zekerheid afleiden op welke datum de Here Jezus is gekruisigd en daarmee ook de datum waarop Hij is opgestaan.

Over de datum van Zijn geboorte valt niets te zeggen. We vinden daarover in de Bijbel geen informatie. De meest verregaande informatie is de mededeling dat in de nacht waarin de Here Jezus werd geboren, de herders in het veld bij hun kudde de wacht hielden.

Als we deze mededeling verbinden met het gegeven dat in Palestina de schapen van maart tot november 's nachts buiten bleven, dan kan dit tot de stellige conclusie leiden dat de Here Jezus niet op 25 december is geboren. Zijn geboorte heeft plaatsgevonden in het voorjaar, de zomer, of de herfst.

Via een ketterse stroming, die van de Gnostiek, is de weg tot het kerstfeest gebaad. Deze gnostieken vonden de geboorte van de Here Jezus overigens niets bijzonders. Het bijzondere begint voor hen pas bij de doop van de Here Jezus. Zij vierden dan ook niet het geboortefeest, maar het feest van Christus' verschijning, epifanie genoemd: het epifaniëfeest op 6 januari.

De Oosterse Kerk heeft dit feest overgenomen. Zij vieren dit feest nog steeds. Op 6 januari vieren zij de doop van de Here Jezus en in de nacht van 5 op 6 januari vieren ze Zijn geboorte.

Hier(3^e eeuw) liggen dus de vroegste wortels van de Kerstnachtdienst.

Vooraf in Palestina werd het Epifaniëfeest als een uitbundig feest gevierd, waarbij de gedachte van het licht een grote rol speelde.

De grote verandering kwam in de kerk van het Westen.

Daar werd 6 januari verdrongen door 25 december. Dat had twee redenen. Men wilde van de ketterse oorsprong van 6 januari af en men wilde een christelijk lichtfeest tegenover het heidense zonnewendefeest stellen. Het heidense zonnewendefeest werd in het Romeinse Rijk gevierd als het feest van de geboorte van de onoverwinnelijke en onoverwonnen zon. Daarbij werd tevens verwezen naar het onoverwinnelijke Romeinse keizerschap.

Hier tegenover verwees de kerk naar de zon der gerechtigheid, die met Christus vereenzelvigd werd. De datum 25 december viel vrijwel samen met de winterzonnewende. De keuze voor deze datum hing samen met een natuursymbool, maar de kerk ging het historisch invullen. Niet meer de wisseling van de seizoenen, maar de geboorte van de Here Jezus in de dagen van keizer Augustus werd gevierd. Het christelijke (kerst)feest stond aanvankelijk tegenover het heidense (zonnewende)feest. Toen onder keizer Constantijn het christendom de staatsgodsdienst van het Romeinse Rijk werd; raakten beide feesten steeds meer met elkaar vermengd. Allerlei heidense gebruiken werd overgenomen voor de viering van Kerstfeest.

Zo is het gekomen.

Daarna beschrijft Dr. Buskes hoe het werd voortgezet. Voor een deel is dit een geschiedenis van vervlakking en verwereldlijking. De Kerstboom ging het winnen van de kribbe. Kerstfeest is geworden tot een jaarlijks ritueel. Protest tegen het kerstmisbaksel kan niet uitblijven. Daarbij citeert Dr. Buskes één van de actieve anti-kerst-kapel-mensen: “Er moet weer kerstfeest gevierd worden, maar wij weten niet hoe, er moet wat gebeuren met kerst, maar wij weten niet wat.”

Vervolgens trekt Dr. Buskes de conclusie dat we onszelf niet moeten wijsmaken dat we ooit van de onzin van kerstfeest afkomen. Daarbij is het de roeping van de Kerk om ervoor te zorgen dat de zin van kerstfeest niet ten ondergaat in de onzin. Dat kan maar op één manier, door de verkondiging. Die verkondiging vindt zijn uitgangspunt in het mysterie zoals verwoord in Johannes 1: 14:

Het Woord is vlees geworden en het heeft onder ons gewoond(NBG-vertaling);

Het Woord is mens geworden en heeft bij ons gewoond(Nieuwe BijbelVertaling)

Allen een zinvol Kerstfeest toegewenst!

Ds. M. A. Bos